

by bola vylievat slzy nad odvisnutým, ktorý len pred hodinou futovateľa svojho vešať dať chceu. Takieto mäkkie, dobrotárske duše videli sme pred pár časmi v Praze,¹⁵ vylievajúce slzy nad tými, ktorí, keď Pražania boli v podobnom nešťestí, nevedeli od radosti čo robiť, a náležite ešte proti nim pomáhali. Pre nás nikdo v našom horkom, prebolestnom utlačení, nikdo, hovorím, v širom svete súcitu nemau; nechže sa splní každému jeho osud.

Prieči sa nám teda vonkoncom priateľstvo maďarskuo z mnohých a podstatných dôvodou, nie tak zvečneliemu a z akých pohnútok, videli sme. K tomuto ponúkaňú priateľstva viedla ale zvečnelieho aj istá v celom spise hneď zjavne, hneď ukryte, vyslovená úcta k Maďarom. Obdivuje zvečnelý na daktorých miestach Košuta a najmä Gorgeya ako junáka, dýchajúceho čistou bezúhonnou dušou, pozdáva sa mu tu i tam maďarský národ, jeho liberalizm, rozpráva dakde s úctou o najnovšej maďarskej činnosti, zjavujúcej sa najmä v najnovších pohyboch a. t. d., trebas z druhej strany neubehli bystriemu jeho oku opáčne, podlie, leďajakie strany Maďarou a jednajúcich osuob v najnovšej ich hre. Vidí on dobre,¹⁶ že Košut nikdy s ľudom úprimne nemyslel a že čo sa pod jeho vedením zaň urobilo, urobilo sa z prinútenia okolností, vidí on, že Košut zemianstvu len moc a vládu podržať chceu, pichá do očí Maďarom,¹⁷ že sa za svoje do sveta roztrúbenie, veľkie ciele obetovať nevedeli; v boji za ne život predca smrti, kus chleba neistote a strastiam predložili, legiam poľským a zástavám slovenským za seba bojovať dávali, a keď bolo čo prospechu sebe víťazstvo pripisovali, vidí on dobre,¹⁸ že páni revolucionári a vykričaní svetom liberalisté, pred všetkým inším len zemianstvu a tu zas najprv tak rečeným magnátom, potom nižším zemänom vuofu hľadali a už len pre zapchania svetu očí daktorie prázniny i mužmi z ľudu plátali atd. atd., toto všetko, ako hovorím, zvečnelý dobre videu a predca tu i tam s úctou o tých, ktorých holotu svetu odkrýva, hovorí. Čo sa nás týka, my sme o holote maďarskej tak dobre ako zvečnelý presvedčení, v ucte ale k Maďarom a k ich mužom žiadnej s ním ani len najmensej účasti nemáme.

39

Článok Jonáša Záborského „Otázka řeči a o úpravě užívania německého a slovenského jazyka v Uhorsku“.

Uverejnili Lichardove SN, roč. III, č. 30 zo dňa 13. marca 1851.

Záborský sa obáva, že po zavedení nového štatútu, obsahujúceho úpravu štátoprávných pomerov v Rakúsku, budú dve úradné reči v Uhorsku, nemčina a maďarčina. Vyslovuje sa za to, aby v záležitostiach medzinárodných sa používala nemčina, v administratíve a súdnictve slovenčina.

Ve vysokých hradbách cisařské Vídne se vrtí urna rozložitě země uherské, a národy očekávají s napnutostí, jaký los jim vypadne. Doufá každý i bojí se každý; doufá,

¹⁵ Narážka na júnové povstanie v Prahe r. 1849.

¹⁶ Pozri str. 20 Vozárovej brožúrky.

¹⁷ Tamtiež, str. 24.

¹⁸ Tamtiež, str. 17.

čeho by rád obsáhnul, a bojí se toho, co zájmům jeho stojí na odpor. Co nám donese nový statut? jak určí naši budoucnost? to je nyní trapná otázka, kterou každý, komu na věcech obecných něco záleží, přemýtlá na mysli.

Vztahuje se pak otázka tato zvláště na dvě věci, sněm (diету) a řeč. Z ohledu sněmu se ptá zvědavost, či budeme míti, jako prve, společný sněm krajinský, či pak, jako Halič, sněmy krajské¹ čili distriktní? Z ohledu pak řeči sobě předkládáme v úzkosti srdce otázku, nakolik se stane skutkem § 71 ústavy říšské od 4. marce, který „pojišťuje rovné právo všem národnostem a jazykům v krajině uhorské užívaným, ve všech života veřejného i občanského poměrech?“

Urputné namáhání na úřednictvu železnou podporu majícího maďarismu, aby nadvládu svou zachoval i nadále, a slovenčinu do tmy dávné nicoty ze světla veřejnosti (publičnosti) zpět zatisknul, přátele a ochránce slovenského národu slušnou naplňuje úzkostí, aby poslední věci naše nebyly horší, nežli maďarské, aby sme ku veřejným službám přístup měli; jestliby pak potomně maďarská řeč panovala na sněmě a, jako z dosavadních kroků vidno, při soudech, německá pak při politické správě, při vojsku, při finančních a policejních záležitostech — tuť by nás potkalo to neštěstí, *žeby sme až dvě cizí diplomatické řeči měli*, a jen pod výminkou známosti obidvouch účast na veřejných službách míti mohli.

Tehdá by o vývinu naší národnosti, o pozdvihnutí a zve[le]bení zanedbaného lidu slovenského ani jen řeči více býti nemohlo. Naše mládež by se vrhla s celou duší na řeči cizí, zanedbala by pro ně řeč svou národní naskrze, ano i věcnaté vědy a umění, náš pak dům by zůstal pustý. Odcizení bratrové a sestry by se nikdy nenavrátili ku nám, ale ještě více se vzdalovali od nás; nebo chatrné množství jde, neznaje ctnosti, za okamžitým ziskem a makavým prospěchem. Naše řeč by se sice mrložila v nižších života, ale bez vzdělavatelských zásob duchovních. Naše literatura by se nikdy nepovýšila nad katechizmus a kalendáře. Z vítaného pěvcemí našimi věku nového by nám brzo jen hořká zbývala památka.

Proto nech ještě raz vysloví společně tyto ústa slovenského národu společnou všech věrných jemu synů žádost. Jestli prosby o zvláštní postavení Slovenska vyslyšeny nebudou, nechže aspoň budeme ušetřeni dvojí řeči cizí diplomatické. Jestli německá řeč má míti platnosť pro celou říši, nechže má ona sama platnosť v záležitostech mezinárodních u nás v Uhřích. Německou, velikou zásobu pokladů duchovních vládnoucí, řeč se i posavad učil jak Slovák, tak i Maďar, a bude se jí učít potomně ještě více, aby se Slovák nad to i po maďarsky učít musel, to se tak málo může žádat, jak aby Maďar ku slovenčině nucen byl. V záležitostech domácích, při soudech i správě, řeč slovenskou, v záležitostech pak mezinárodních německá — to jest naše heslo, které nám, Bůh to vidí z nebe, žádná národní nenávisť nešepce, ale povážení našeho postavení, našich poměrů a potřeb, a srdce i na jazyk klade.

40

Články Jonáša Záborského „Potřeba učené společnosti“ (a), „Zřízení učené společnosti slovenské“ (b) a „Návrh hlavních stanov literárního slovenského spolku“ (c).

¹ Má na mysli snemy pre jednotlivé kraje čiže dištrikty, ktoré sa však za Bachovho absolutizmu neuskutočnili.